

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Vabariigi Valimiskomisjon
otsus
algtekst
17.03.2023
RT III, 21.03.2023, 2

Meelis Kaldalu kaebuse lahendamine

Vastu võetud 17.03.2023 nr 74

Kaebuse asjaolud

Meelis Kaldalu esitas 14. märtsil 2023 kaebuse taotlusega tühistada valimistulemused.

Kaebaja rõhutab, et kõrgem riigivõim kuulub Eestis rahvale (põhiseaduse § 1). Kaebaja leiab, et Eestis on elektroonilisel hääletamisel levinud valimispettused, seejuures Reformierakonna sisevalimistel. Nii on taolises olukorras loomulik, et inimene soovib valimisi vaadelda, et nende läbipaistvust ja ausust suurendada. Juhul, kui riik seda ei suuda tagada, on tegu kuriteoga (valimiste vabaduse rikkumine). Sealhulgas alluvad kriminaalmenetlusele valimiste korraldajad ning rahvas ei vaja selleks riikliku teenindust süüdistuse esitamisel. Oluline on aus menetlus ning tekkinud eksimuste tunnistamine ja vigade aus parandamine.

Kaebaja peab kompromiteerituks ning tarkvaraliselt tasalülitatuks digiallkirja, mistõttu inimesed sõltuvad varasemast rohkem omavahelisest usaldusest.

Kaebaja hinnangul on riigi valimisteenistus muutuste mõjul moraalselt laostunud ning asunud inimesi petma ning peab vajalikuks, et sellesse sekkuks Vabariigi Valimiskomisjon, kelle eesmärk ei ole valimiskaebuste menetlemine, vaid ausate valimiste korraldamine.

Lõplikku valimistulemust ei saa välja kuulutada enne, kui on taastatud eestlaste vanemate seas ulatuslik üksmeel meie riigi korralduse küsimustes, sh e-valimiste andmete säilitamise ning häälte uuesti ülelugemise osas. Kaebaja leidis, et riigi valimisteenistus on Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu asunud valimiskaebuste arutamist pidurdama.

Kaebaja juhtis tähelepanu ERR 9. märtsi 2023 saatele „Esimene Studio“, kus Martin Helme teatas, et teda on kutsutud riigi valimisteenistusse ning tema, ERR ning Vabariigi Valimiskomisjoni ning meedia seisukohtade kohaselt on teada antud valimiste elektroonilise hääletamise kolmandast lugemisest. Eelnenu tulemusel pidas kaebaja kohaseks pöörduda Vabariigi Valimiskomisjoni poole kaebusega, et vaatlejaid ei ole häälte kolmandast ülelugemisest teavitatud. Kaebaja hinnangul on elektroonilise hääletamise puhul häälte kolmas ülelugemine olulisem kui esimene ja teine lugemine, mis salvestuvad digitaalselt. Vastavalt on rahval õigus nõuda valimiste vaatlemist ning kui Vabariigi Valimiskomisjon ei ole seda keelanud, on vaja rahvusvaheliselt tagada vaatlejatele võimalus valimispettusi dokumenteerida ja rahvusvahelist üldsust teavitada, sealhulgas Euroopa riikide koostööorganeid (EL) ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) ning teisi MTÜ-sid. Kaebaja leiab, et riigi valimisteenistus eksis, lubades vaatlejal Märt Põdral viibida reglementeerimata ja dokumenteerimata valimisprotseduuride juures, jättes selgusetuks, kas tegu oli kolmanda lugemisega, mõnitades avalikku debatti ja hüljates diskursust, kuulutades välja elektroonilise hääletamise kontrollprotseduuri, kuid jättes sellest laiemat avalikkust, sh registreeritud vaatlejaid teavitamata.

Riigi valimisteenistuse selgitused

Riigi valimisteenistus ei ole korraldanud kolmandat elektrooniliselt antud häälte lugemist. Kolmas häälte lugemine on varem korraldatud vaid Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse alusel, kui on ilmnenud, et häälte esimesel ja teisel lugemisel on vaid üksikutest häältel sõltunud konkreetse kandidaadi võimalus osutada valituks. Antud juhtumil elektroonilise hääletamise esimesel ja teisel lugemisel tulemus ei muutunud ning ei ole alust kolmandat lugemist korraldada. Juhul, kui kolmas elektroonilistelt antud häälte lugemine korraldada, on tegemist vaadeldava toiminguga.

Vabariigi Valimiskomisjoni seisukoht

1. Vabariigi Valimiskomisjon kontrollib kaebuse vastavust kaebusele esitatavatele nõuetele.

2. RKVS-i § 69 kohaselt on kaebus selle seaduse tähenduses Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav nõuetekohaselt vormistatud taotlus tunnistada seadusevastaseks valimiste korraldaja toiming ja sama seaduse §-s 72¹ sätestatud korras Riigikohtule esitatav kaebus Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga peale.

3. RKVS § 70 järgi on kaebuse esitamise õigus üksikisikul, kandidaadil ja erakonnal, kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava toiminguga rikutud. Käesoleval juhul on kaebuse nõue tühistada valimistulemused ning tunnistada valimisteenistuse eksimust, kui nimetatu jättis elektrooniliselt antud hääle ülelugemisest registreeritud vaatlejad teavitamata. Kuivõrd toimingut ei ole toimunud, jääb kaebus läbi vaatamata.

4. Kaebaja taotleb valimistulemuste tühistamist elektroonilise hääletamise väidetava ebatavalisuse ja väidetavate valimispettuste tõttu, kuid ei too välja mitte ühtegi rikkumise fakti elektroonilises hääletuses, leides vaid, et see on ebatavaline, ei peegelda rahva arvamust ning ei väljenda põhiseaduse mõtet. Elektrooniline hääletamine lõppes 04.03.2023 ning elektrooniliselt antud hääled loeti teistkordselt üle 06.03.2023. Sellest tulenevalt ei ole 14.03.2023 esitatud kaebus tähtaegne ja jääb seetõttu läbi vaatamata.

5. RKVS § 70 kohaselt saab kaebuse esitada huvitatud isik, st isik, kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava toiminguga rikutud. RKVS § 71 lg 1 p 4 kohaselt tuleb kaebuses märkida põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming rikub tema õigusi. Kaebaja ei ole märkinud, milles tema võimalik subjektiivsete õiguste rikkumine seisnes ei elektroonilise hääletamise ega vaatlejate mittekaasamisel elektrooniliselt antud hääle kolmandale lugemisele. Samuti ei nähtu kaebaja õiguste rikkumist kaebusest ka muul viisil. Avalikes huvides valimiskaebuse esitamine ei ole võimalik (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahendeid kohtuasjades nr 3-4-1-35-05, p 10; 3-4-1-6-13, p 20 ja 3-4-1-31-14; p 16).

6. Eeltoodust tulenevalt ei vasta kaebus RKVS § 70 nõuetele ja Vabariigi Valimiskomisjonil on RKVS § 71 lõike 3 alusel õigus jätta see läbi vaatamata.

7. Vabariigi Valimiskomisjon selgitab, et hääle kolmanda lugemise eelduseks peavad olema konkreetsed asjaolud, mis annavad aluse kahelda hääletustulemuste õigsuses, elektroonilise hääletamise puhul esimese ja teise lugemise erinevused. Hääletamis- ja valimistulemuste kindlakstegemise menetluses tuleb järgida haldusmenetluse seaduse § 5 lõikes 2 sätestatud põhimõtteid. Kahtlusi hääle lugemise õigsuses kahe häätelugemise järel ei olnud. Varem on Vabariigi Valimiskomisjon otsustanud valimisedelite kolmanda lugemise 10.03.2015 otsusega nr 90 "Viktoria Ladõnskaja kaebuse läbivaatamine", milles põhjendati veelkordset häätelugemist väga väikese erinevusega hääle arvus ja kahtlusega, mida põhjendas asjaolu, et kandidaadile antud hääle arv muutus esimese ja teise lugemise vahelselliselt, et see mõjutas mandaatide jagamist.

Arvestades ülaltoodut ja tulenevalt RKVS-i § 71 lõikest 3, Vabariigi Valimiskomisjon otsustab:

jätta Meelis Kaldalu kaebus läbi vaatamata.

Vastavalt RKVS §-le 72¹ võib huvitatud isik, kes leiab, et Vabariigi Valimiskomisjoni otsusega rikutakse tema õigusi, esitada otsuse peale kaebuse põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras Riigikohtule. Kaebus esitatakse Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest arvates Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu.

Oliver Kask
Vabariigi Valimiskomisjoni esimees